

analys NORDEN

Analys Norden analysoi ja syväluotaa Pohjoismaiden poliittista elämää. Julkaisun kirjoittajat tarkastelevat, mitä missäkin tapahtuu ja miksi. Syksyn yleisteemana on Pohjola globaalina edelläkävijäalueena. Tässä numerossa kirjoittajat pohtivat Pohjoismaiden ilmasto-, ympäristö- ja energiapolitiikkaa. Mukavia lukuhetkiä!

Analys Norden julkaistaan istunnon yhteydessä painettuna versiona – muulloin se lähetetään sähköpostiisi joka kuukausi. Ellet jo ole verkkolehden tilaaja, voit ryhtyä tilaajaksi nyt.

norden

Pohjoismaiden ministerineuvosto
Pohjoismaiden neuvosto

an

ERIKOISNUMERO POHJOISMAIDEN NEUVOSTON OSLO-ISTUNTOON 2007

Ilmastokamppailua meillä ja muualla

Tanskan hallitus vierailee pääministerin ja ympäristöministerin johdolla kansainvälisissä ilmastokokouksissa ja valmistelee Kööpenhaminassa vuonna 2009 järjestettävää YK:n ilmastokonferenssia. Lisäksi poliittinen taistelu kotikentällä kiristyy koko ajan. On selvää, että Tanskassa ympäristöpolitiikassa on tulossa yhä tiukempi kamppailu, ja samalla ympäristö- ja ilmastokysymykset nousevat ylemmäksi poliittisella asialistalla.

Tanskan hallitus pyrkii täysillä tekemään YK:n vuoden 2009 ilmastokonferenssista kansainvälisen menestystarinan. Hallituksen kunnianhimoinen ja toiveikas tavoite on, että Kööpenhaminan kansainvälisessä huippukokouksessa tehdään laajalle ulottua päätöksiä koko maapallon paremman ympäristön hyväksi. Pääministeri Anders Fogh Rasmussenin ja ympäristöministeri Connie Hedegaardin johdolla työskentelee useita erityistyöryhmiä keskushallinnon tasolla. Ne paikivat töitä valmistellessaan suurta tapahtumaa Tanskan maaperällä ja pyrkiessään varmistamaan parhaat mahdolliset olosuhteet konkreettisille päätöksille.

Konferenssin valmistelun takia sekä ministerit että virkamiehet joutuvat matkustamaan tiheään tahtiin. Syyskuun lopussa pääministeri ja ympäristöministeri osallistuivat pääsihteerin Ban Ki-Moonin koollekutsumaan epäviralliseen YK:n ilmastohuippukokoukseen New Yorkissa. Tässä tapaamisessa valtioiden ja hallitusten päämiehet pohtivat muun muassa kasvihuonepäästöjen vähentämistä sekä uusien vihreiden teknologioiden kehittämistä. Jälkikäteen ympäristöministeri totesi, että vielä vajaa vuosi siten olisi ollut mahdollista saada ilmastokysymykset niin korkealle kansainvälisellä asialistalla. Hänen mukaansa YK:n ilmastosihteeristön raporteista on nyt kuitenkin tullut yhteinen asia, minkä myötä on syntynyt yhteisymmärrys siitä, että merkittäviä päätöksiä on tehtävä tuleviksi 10–15 vuodeksi.

New Yorkin kokous oli tärkeä osa työtä ennen seuraavaa suurta kansainvälistä tapaamista, joka järjestetään Indonesiassa tämän vuoden joulukuussa. Tanskan hallitus toivoo, että siellä hyväksyttäisiin suunnitelmat sitovasta globaalista sopimuksesta, joka Tanskan hallituksen toiveiden mukaan voitaisiin hyväksyä Kööpenhaminassa vuoden 2009 huippukokouksessa.

Ympäristö asialistalla
Tanskan ympäristöministeri sai selkeän todisteen ilmasto- ja ympäristökysymysten tärkeydestä, kun hän vieraillessaan Yhdysvalloissa seisoivat eurooppalaisen valtuuskunnan kärjessä, seurueessaan muun muassa Saksan ympäristöministeri sekä Euroopan komission edustaja. Ryhmä vieraili Yhdysvaltain kongressissa, jossa ympäristöministeri Connie Hedegaard kertoi tanskalaisten kokemuksesta ilmastopolitiikasta paneelikeskustelussa, jossa oli mukana vaikutusvaltaisia senaattoreita, joiden vastuualueena ovat erityisesti ympäristö- ja ilmastokysymykset.

Eurooppalaisen valtuuskunnan viesti oli, että on täysin mahdollista luoda vahvoja ja kilpailukykyisiä talouksia rinnakkain ympäristöpolitiikan kanssa, mikä johtaa maiden kasvihuonekaasupäästöjen supistumiseen. Anders Fogh Rasmussen ja Connie Hedegaard ovat lisäksi osallistuneet useisiin matkoihin Grönlannin mannerjäätikölle. He halusivat osoittaa kansainvälisille vieraille, esimerkiksi amerikkalaisille huippupoliitikoille sekä Saksan liittokanslerille Angela Merkelille, miten yllättävän nopeasti ilmastomuutokset vaikuttavat ja sulattavat jäämassoja. Kummankaan ministerin ponnisteluita ei kuitenkaan palkita kättentaputuksin kotirintamalla. Päinvastoin on selvää, että kun ilmasto-, ympäristö- ja energiakysymysten merkitys äänestäjien silmissä kasvaa, samalla myös poliittinen kamppailu kiristyy vastaavasti.

Kamppailu kotirintamalla
Sosiaalidemokraattien puheenjohtaja on kutsunut Anders Fogh Rasmussenia ympäristöasioiden herra Schwaniiksi, millä hän viittaa Tanskan kaikkien aikojen suosituimpaan televisiosarjaan nimeltä Matador, joka kuvaa kuvitteellista Korsbækin maalaiskylää ja siellä asuvia perheitä. Herra Schwan toimi kylän epätoivoisena kauppiana, joka kaikin voimin yritti saada naisten liikkeen näytekkunan näyttämään hyvältä, vaikka tuotteet – sosiaalidemokraattien sanoin – olivatkin silkkaa sekundaaria. Tätä vertausta käytettiin, kun Anders Fogh Rasmussenia syytettiin Tanskan ympäristöpanostuksen yliarvostamisesta kansainvälisissä kokouksissa ympäri maailmaa, samalla kun sosiaalidemokraattien joh-

don mukaan hänen panostuksensa kotimaan ympäristöpolitiikkaan olivat aivan liian vähäisiä.

Sosiaalidemokraatit moittivat hallitusta monista asioista: hiilidioksidipäästöt ovat nousseet ensimmäisen kerran moneen vuoteen, energiankulutus on kasvanut, ja uusia tuulivoimaloita ei rakenneta tarpeeksi. Sosiaalidemokraatit syyttävät myös maataloussektoria Tanskan luonnon pilaamisesta liian suurilla typpipäästöillä sekä lisääntyneellä torjunta-aineiden käytöllä.

Sosiaalidemokraattien johto yrittää myös yhä uudelleen muistuttaa äänestäjiä Anders Fogh Rasmussenin toimista vastavallittuna pääministerinä uudessa hallituksessa vuonna 2001. Hän määräsi kovakouraisen saneeraus- ja ympäristöministeriön, keskeytti uusiutuvaa energiaa koskevia hankkeita ja lopetti tuulivoimapuistojen rakentamisen. Lisäksi hän tuki tutkija Bjørn Lomborgia, josta tuli maailmankuulu kritisoituaan lähes kaikkia ympäristötutkijoita siitä, että ilmastomuutosten syytä ei ollut valaistu tarpeeksi eikä ympäristöinvestoinneista ollut tehty kustannus-hyöty-analyyssejä.

Lyhyesti sanottuna sosiaalidemokraatit yrittävät kaikin voimin saada pääministerin näyttämään takinkäntäjältä ja ponnistelevat samalla kovasti sen eteen, että pääministerin matkustelu ulkomaille näyttäisi tekopyhältä. ”Ei ole kunniaksi Tanskalle eikä hallitukselle, että matkustellaan ympäriinsä ja puhdistetaan muiden ovimattoja, kun likakasa vain kasvaa oman ovemente edessä”, oli sosiaalidemokraattien tyyppi-

nen kommentti pääministerin New Yorkin -matkasta.

Merkittävä muutos

On vielä liian varhaista sanoa, vaikuttavako syytökset äänestäjiin. Mieliopidemittaukset ovat osoittaneet, että äänestäjien mielestä hallitus ei ole tehnyt tarpeeksi ympäristön hyväksi. Anders Fogh Rasmussenin poliittiset painopisteet ovat kuitenkin muuttuneet huomattavasti muutamassa vuodessa, ja hän työskentelee nyt erityisen määrätietoisesti päästökseen aloitteentekijäksi ympäristö-, ilmasto- ja energiapolitiikassa. Kun on kiinni vallankahvassa, saa automaattisesti käyttöönsä puhujakorokkeen ja vahvan koneiston, joka kykenee toteuttamaan tehokkaasti poliittisen suunnanmuutoksen.

Anders Fogh Rasmussen piti kannattajilleen kesällä suuren puheen, jossa ilmastomuutoksilla oli merkittävä painoarvo. Myös pääministerin kansankäräjien uuden istuntokauden aluksi 2. lokakuuta pitämästä avajaispuheesta suuri ja tärkeä osa oli pyhitetty nimenomaan ympäristölle sekä ilmastomuutosten vastaiselle taistelulle.

Pääministerin aikaisemmissa puheissa ympäristöpolitiikka oli hyvin vähäisellä sijalla, joten voidaan sanoa, että muutos hänen suhtautumisessaan on huomattava. On myös selvää, että hän panostaa kaiken energiansa työhönsä tehdäkseen YK:n vuoden 2009 ilmastokonferenssista menestystarinan. Hän on perustanut jo aikoja sitten pääministerin kansliaan erityisen sihteeristön, jonka tehtävänä on organisoida ja koordinoita huippukokouksen valmisteluja läheisessä yhteistyössä muun muassa ympäristö- ja ulkoministeriön virkamiesten kanssa. Pääministeri seuraa ympäristöasioita nykyisin hyvin tiiviisti.

Pääministeri Anders Fogh Rasmussen tuskin kykenee vakuuttamaan oppositioita ja sosiaalidemokraattiset poliittiset vastustajansa siitä, että muutos olisi merkki uudesta vakaumuksesta ja aidosta kiinnostuksesta ympäristöön. Ehkä hän kuitenkin kykenee saamaan tanskalaiset vakuuttuneiksi. Ainakaan hallituksen ympäristöpolitiikka ei ole enää pelkkä suuri musta aukko.

Yksi hallituksen ensimmäisistä aloiteista vuoden 2007 alussa oli lähinnä symbolinen koko muutoksen kannalta. Silloin hallitus esitteli energiapolitiittisen ohjelmansa, jonka keskeinen tavoite on, että Tanska lopettaisi pitkällä aikavälillä fossiilisten polttoaineiden käytön. Vuoteen 2025 mennessä hallitus haluaa vähentää fossiilisten polttoaineiden käyttöä 15 prosenttia nykyiseen verrattuna. Samaan vuoteen mennessä uusiutuvan energian osuus olisi kaksinkertaistettava, ja sen osuuden olisi oltava vähintään 30 prosenttia Tanskan energiankulutuksesta. Julkisia investointeja energiatekniikan tutkimukseen, kehittämiseen ja kokeiluun lisätään huomattavasti, ja voimakkaasti kasvavaa yksityistä energia- ja ympäristöteollisuutta tuetaan. Jos kaikki tämä onnistuu, Anders Fogh Rasmussenia on tulevaisuudessa vaikea kutsua herra Schwaniiksi. ■

THOMAS LARSEN

Ruotsin kokoomus voitti vaalit esiintymällä uutena työväenpuolueena. Nyt pääministeri Fredrik Reinfeldt haluaa tehdä puolueestaan vihreän ympäristöpuolueen. Muutos on suuri verrattuna vuoden takaiseen aikaan, jolloin puolue piti ympäristö- ja ilmastokysymyksiä yrittäjävastaisina asioina, joiden parissa vasemmisto puuhasteli.

Täyskäännös ympäristöpolitiikassa

Nyt ilmastokysymykset ovat kokoomuksen johtaman hallituksen asialistan kärjessä. Syyskuun lopussa pidetyssä YK:n kansainvälisessä kokouksessa pääministeri Fredrik Reinfeldt teki aloitteen perustaa kansainvälinen komissio, jonka tehtävänä on varmistaa ilmastomuutosten huomioon ottaminen kehitysavussa. Syksyn budjettiin sisältyy useita panostuksia, joilla pyritään vähentämään ilmastoa tuhoavia päästöjä.

Vaalien alla porvaripuolueet näkivät paljon vaivaa valmistautuakseen vallanvaihtoon. Niillä oli yhteisiä työryhmiä kaikilla aloilla muotoilemassa yhteistä politiikkaa. Kaksi osa-aluetta – kulttuuri ja ympäristö – jäi kuitenkin ilman työryhmää, koska niitä ei pidetty tarpeeksi tärkeinä. Ympäristöpuolue, vasemmistopuolue ja sosiaalidemokraatit arvostelivat tiukasti oikeistoa, koska se vähätteli ilmastokysymyksiä eikä sillä ollut ympäristöpolitiikkaa. Maan edellisen pääministeri Göran Persson teki ympäristöstä itselleen profiilikysymyksen nimityksensä yhteydessä. Hänen visioon oli luoda Ruotsista vihreä kansankoti. Fredrik Reinfeldt sanoi kuitenkin kiertelemättä vaalikampanjan aikana Itämeren sinilevien ollessa täydessä kassassa, että ympäristöasiat eivät ole ensisijaisia.

Reinfeldtin ja muiden porvaripuolueiden voitettua vaalit Reinfeldt ehti tuskin asettua pääministerin työhuoneeseen, kun hän jo sai opposition ja lehtien päätoimittajat ärtymään. Hän sanoi, ettei Ruotsin ollut mitään järkeä kulkea eturintamassa ilmastokysymyksissä, koska ne ovat maailmanlaajuisia kysymyksiä ja koska Ruotsi saastuttaa vähemmän kuin esimerkiksi Kiina. Hän piti tästä linjauksesta kiinni muutaman viikon.

Kun Ruotsin valtiopäivävaaleista oli kulunut 43 päivää, julkaistiin Nicholas Sternin hälyttävä raportti ilmastomuutoksen kustannuksista. Raportti laukaisi mielipidemyrskyn koko maailmassa ja myös Ruotsissa. Fredrik Reinfeldtin johtama Ruotsin hallitus oli täysin vaila ilmastopolitiikkaa. Silloin jopa puolueen sisäältä alkoi kuulua avoimen kriittisiä ääniä. ”Meidän on muutettava politiikkaamme. Aivan liian moni meistä kokoomuslaisista reagoi negatiivisesti, jos joku edes mainitsee sanan ”ympäristö”, eräs kansanedustaja totesi.

Kristillisdemokraatteihin kuuluva EU-parlamentaarikko Anders Wijkman, joka on aiemmin toiminut Punaisessa Ristissä ja Ruotsin luonnonsuojeluyhdistyksessä (SNF), arvioi laajaa huomiota saaneessa puheessaan ympäristöpolitiikan olevan porvarihallituksen heikoin kohta.

MARGIT SILBERSTEIN

Ruotsi eturintamassa ilmastopuolueen puolesta

Sitten kaikki alkoi sujua kuin rasvatuna. Fredrik Reinfeldt ja keskustan ympäristöministeri Andreas Carlgren kirjoittivat artikkeleita ja lupasivat tukea

Fredrik Reinfeldt ilmoitti myös, että ilmastokysymys on tärkein yksittäinen asia Ruotsin EU-puheenjohtajakaudella vuonna 2009. Hallituksen päämääränä ja toiveena on, että Kioton sopimuksen tilalle saataisiin uusi sopimus, joka laadittaisiin Ruotsin puheenjohtajakaudella. Hallitus haluaa myös vauhdittaa EU:n suunnitelmaa laajentaa eurooppalaista päästökauppajärjestelmää kattamaan koko liikennealan sekä useampia maita.

Viime keväänä Fredrik Reinfeldt tapasi Yhdysvalloissa presidentti George Bushin ja pauskasi kättä kuvernööri Arnold Schwarzeneggerin kanssa. Vierailun tärkeimpänä aiheena olivat ilmastokysymykset – samoin kuin Kiinan presidentin Hu Jintaon vieraillessa Ruotsis-

rustaa kansainvälisen komission, jonka tehtävänä on varmistaa ilmastomuutosten huomioon ottaminen maailman kehitysavussa. Työ käynnistetään nyt syksyllä ja viedään päätökseen Ruotsin EU-puheenjohtajakaudella vuoden 2009 jälkimmäisellä puoliskolla. Komitean nimi on ”The Commission on climate change and development” (Ilmastomuutosta ja kehitysyhteistyötä tarkasteleva komitea), ja sen puheenjohtajana toimii kehitysyhteistyöministeri Gunilla Carlsson. Komitean jäsenet ovat tutkijoita ja alan muita edustajia sekä tukea antavista että tukea saavista maista. Toiveena on, että komitean suositukset vaikuttaisivat tukijamaiden lisäksi myös Maailmanpankin työhön.

Hallituksen 20. syyskuuta esittele-

nyt keskustelun petturuudesta, ja sen maalitauluna ovat kristillisdemokraatit. Puolue lupasi vaalikampanjan aikana alentaa bensiniveroa, mutta nyt onkin käynyt päinvastoin. Vaalilupauksen rikkominen on nähtävästi rankaisut porvarintaman pienintä puoluetta, joka viimeisimmän mielipidemittauksen mukaan ei enää yltäisi valtiopäiville.

Veronkorotuksia on perusteltu sillä, että liikennealaa halutaan kannustaa siirtymään vähemmän saastuttaviin vaihtoehtoihin, kuten biopolttoaineisiin. Liikenneala on nykyisin riippuvainen fossiilista polttoaineista ja aiheuttaa noin 30 prosenttia kansallisista päästöistä. Hallitusta on kuitenkin kritisoitu siitä, että korotukset ovat niin pieniä, etteivät ne vaikuta päästöjen vähentymiseen. Esimerkiksi Ruotsin luonnonsuojeluyhdistyksen (SNF) mukaan tarvitaan huomattavasti korkeampia veroja, jotta niillä olisi mitään vaikutusta. Lentoliikenne pääsee vielä hiilidioksidiverosta kuin koira veräjästä, koska kansallisen kerosiinin veron sanotaan olevan turha, sillä lentoyhtiöt tankkaisivat muuten koneensa ulkomailla.

Ilmastoa ja haavoittuvuutta koskevan valtiollisen tutkimuksen yhteydessä esiteltiin hiljattain raportti, jossa maallatiin synkkä tulevaisuudenkuva. Raportin mukaan Ruotsi tulee kärsimään useista lämpöaalloista, jotka johtavat muun muassa tartuntojen lisääntymiseen. Satojen tuhansien talojen perustusten alta katoaa pitkällä aikavälillä maata, mistä koituu jopa yli 10 miljardin euron kustannuksia, jos toimiin ei ryhdytä nopeasti. Tutkijat ehdottavat, että hallitus tekisi ehdotuksen laista, jossa kielletään kuntia rakentamasta maa-alueille, joilla sortumat ja maanvyöryt yleistyvät tulevaisuudessa.

Energiapolitiikka on vuosikymmenten ajan ollut hyvin traumaattinen asia porvaripuolueille. Ruotsin pääministerinä 1970- ja 1980-luvulla toiminut keskustapuolueen Thorbjörn Fälldin ei hyväksynyt ydinvoiman lisärakentamisesta ja erosi ydinvoimaan liittyvien ristiriitojen vuoksi. Ennen viime vuoden valtiopäivävaaleja porvarintaman neljä puoluetta onnistui kuitenkin tekemään lyhyen aikavälin sopimuksen kuluvan vaalikauden energiapolitiikasta. Sopimuksen mukaan ydinvoimasta ei luovuta, eikä sitä liioin rakenneta lisää ennen vuotta 2010. Ei ole selvää, mitä sen jälkeen tapahtuu. Sopimus on kuitenkin hatara, koska osapuolet ovat eri mieltä ydinvoimasta. Ympäristöministeri Andreas Carlgren on epäileväinen, kun taas kansanpuolueen uusi puheenjohtaja Jan Björklund haluaa lisää ydinvoimaloita. Kokoomuksen puheenjohtaja Fredrik Reinfeldt on ollut häilyvä ja antanut ympäröivä-reitä vastauksia. ■

Hallituksen päämääränä ja toiveena on, että Kioton sopimuksen tilalle saataisiin uusi sopimus, joka laadittaisiin Ruotsin puheenjohtajakaudella.

Saksan aloitetta, jonka mukaan EU:n pitäisi vähentää kasvihuonekaasupäästöjään 30 prosenttia vuoteen 2020 mennessä. Pienen epäroinnin jälkeen myös Ruotsin tavoitteeksi päätettiin sama 30 prosenttia. Siten hallitus menee pitemmälle kuin edellinen hallitus, joka ilmoitti omassa aiejulistuksessaan, että Ruotsin hiilidioksidipäästöjä vähennetään 25 prosenttia vuoteen 2020 mennessä.

sa. Fredrik Reinfeldt sai kotikentällään paljon huomiota näistä huipputapaamisista, ja samalla oppositio oli raivoissaan ja syytti Reinfeldtiä tekopyhyydestä ja uskottavuuden puutteesta ilmastokysymyksissä.

Balilla joulukuussa järjestetyssä YK:n suuressa ympäristökokouksessa Fredrik Reinfeldt esitteli 70 hallituksen päämiehen läsnä ollessa Ruotsin ainutlaatuisen sitoumuksen. Hallitus aikoo pe-

mään budjettiin sisältyy useita ehdotuksia, joilla pyritään edistämään ilmastotilaa ja tekemään ilmastomuutoksiin vaikuttavat päätöt kalliiksi. Ehdotukset koskevat esimerkiksi lisäpanostuksia energiatehokkuuteen, ilmastotutkimusta, kestäväan asuntopolitiikkaan liittyvää ohjelmaa, ympäristötekniikka ja tehokasta kansainvälistä yhteistyötä ilmastokysymyksissä.

Hiilidioksidiveron korotus ei koske lentoliikennettä

EU:n ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi hiilidioksidiveroa korotetaan siten, että bensinin litrahinta nousee kolme senttiä ja dieselin kuusi senttiä. Polttoaineiden hintojen nousu on käynnistä-

Vuosituhanen alussa Tanskan valtakunnan eri osilla oli aivan erilaiset näkemykset Kioton pöytäkirjasta. Emämaa Tanska allekirjoitti Kioton sopimuksen vuonna 2002, mutta Färseaaret suhtautui siihen puolestaan varauksella. Olikin aikamoinen yllätys, että Färsearten maakuntahallituksen enemmistö päätti syyskuun loppupuolella allekirjoittaa Kioton sopimuksen.

Yllättävä Kioto-päätös saa kulmat kurttuun

Sopimus asettaa Färsearille suuria velvoitteita, jotka maankamaralla ovat kenties jotenkuten toteutettavissa, mutta merenkulku onkin kova pätkinä purtavaksi. Kalastusalukset ovat nimittäin Färsearten suurimpia saastuttajia ja samalla alueen ainoa merkittävä tulonlähde. Sen vuoksi elinkeinoelämä ja liberaalipoliitikot toivovat erityissopimuksia. Toisten mielestä Färsearten olisi taas pitänyt hyväksyä sopimus tuoreeltaan, koska nyt siihen on liian myöhäistä vaikuttaa, ja velvoitteita on parempi ryhtyä noudattamaan heti, sen sijaan että jäädään odottamaan sanktioita ja sakkoja.

Asiantuntijat ja asiaan vihkiytyneet ovat jo kauan hoputtaneet poliitikkoja allekirjoittamaan Kioton sopimuksen ja osoittamaan sen täytäntöönpanoon riittävästi rahaa, sillä ympäristö – ja samalla koko tulevaisuutemme – kärsii. Färseareet on tosiasiallisesti alueena kuitenkin

niin pieni, ettei sen hiilidioksidipäästöillä ole maailmanlaajuisista merkitystä. Maakunta haluaa kuitenkin olla mukana globaalissa maailmanyhteisössä, ja päätöksellä on vahva signaaliarvo.

Poliittista taustaa

Vuoden 2004 hallitussopimuksen mukaan Färsearten maakuntahallitus toimii määrätietoisesti ilmansaasteiden vähentämiseksi. Hallituksen puheenjohtaja Jóannes Eidesgaard kuitenkin vahvisti aiemmin tänä vuonna, ettei hallituksella ole konkreettista suunnitelmaa. Hänen 17. syyskuuta esittämänsä lakiehdotus Kioton sopimuksen täytäntöönpanosta Färsearilla tuli melkoisena yllätyksenä, vaikka hän aiemmin onkin sanonut, että Kioton sopimus allekirjoitetaan kuluvalle hallituskaudella. Lakiehdotus hyväksyi esityksen 28. syyskuuta.

Osa oppositiosta väittää esityksen olleen pelkkää äänenkalastelua, sillä lakiehdotus pidetään viimeistään tammikuussa 2008. Ehdotus tuli oikeastaan yhdenneljätoista hetkellä. YK oli nimittäin ilmoittanut Tanskalle, että Färsearten oli tehtävä selväksi kantansa Kioton sopimukseen 24. lokakuuta 2008 mennessä. Färseareet on mukana YK:ssa Tanskan osana, ei itsenäisenä jäsenenä.

Entä nyt?

Äänenkalastelua tai ei, jotakin on kuitenkin tehtävä. Elinkeinoelämällä on ko-

ko ajan ollut omat varauksensa. Myös konservatiivinen kansanpuolue Fólakflokkurin on toivonut erityissopimusta. Siinä onkin tekemistä. Färsearten hiilidioksidipäästöt kasvoivat 11 prosenttia vuodesta 1990 vuoteen 2002. Viimeisin mittaus on vuodelta 2004, eikä sitä uudempia tilastoja ole saatavilla. Tanskan ja YK:n mukaan sopimus velvoittaa Färseareet vähentämään päästöjä 19–20 prosenttia seuraavien neljän vuoden kuluessa.

Analys Nordenissa kirjoitettiin Färsearten ympäristötilanteesta edellisen

ton sopimuksen allekirjoittamisen myötä askeltahtia kannattaa ehkä kuitenkin kiristää.

Maakuntahallitus on yhdistänyt ympäristöhallinnon ja joitakin muita keskeisiä laitoksia yhdeksi suuremmaksi organisaatioksi. Asia on sen verran uusi, että toistaiseksi on vaikea sanoa, missä määrin se tehostaa ympäristö- ja luontoasioiden hoitamista.

Poliitikot ahtaalla

On aistittavissa, että monet poliitikot ja elinkeinoelämän edustajat olisivat toi-

Asiantuntijat ja asiaan vihkiytyneet ovat jo kauan hoputtaneet poliitikkoja allekirjoittamaan Kioton sopimuksen ja osoittamaan sen täytäntöönpanoon riittävästi rahaa, sillä ympäristö – ja samalla koko tulevaisuutemme – kärsii.

kerran syyskuussa 2006. Sen jälkeen maakuntahallitus on myöntänyt ympäristösektorille neljän miljoonan Tanskan kruunun ylimääräisen määrärahan. Ympäristöviraston mukaan neljä miljoonaa riittää siihen, että ympäristö- ja yleissopimusalue saatetaan ajan tasalle Kioton sopimuksen edellyttämällä tavalla. Rahaa ei siis liikene suurhankkeisiin, vaan ainoastaan kaikkein välttämättömpään. Rahoitustoive oli 11 miljoonaa kruunua. Poliitikot selittävät, että kyse on vain ensimmäisestä askeleesta. Kio-

toneet Kioto-asiaan toisenlaista ratkaisua, kenties jopa useamman kymmenen vuoden siirtymäkautta. Tilanne on kuitenkin kiperä, kun samalla halutaan olla mukana kansainvälisessä tutkimuksessa ja lisätä yhteistyötä EU:n kanssa. Färseareet tavoittelee myös Pohjoismaiden neuvoston täysjäsenyyttä ja haluaa muutenkin toimia yhdenvertaisena maiden maiden kanssa. Se tuskin kuitenkaan on mahdollista, jos vastustaa niin perustärkeää asiaa kuin Kioton pöytäkirja. Färsearelaisten ympäristö- ja luon-

totietoisuus on myös lisääntymässä. Tulevat sukupolvet asettavat epäilemättä suuria vaatimuksia ympäristöpolitiikalle. Esimerkkinä mainittakoon, että eräaseen uuteen lastentarhaan on asennettu aurinkopaneelit, jotka säästävät ympäristöä 12 tonnin vuotuiselta hiilidioksidipäästöltä ja joita lisäksi hyödynnetään opetuksessa. Monet talonmestarit vaihtavat öljylämmityksen niin ympäristöä kuin lompakkoakin säästäviin sähkö- ja lämpöpumppeihin ja Tórshavnin taloudet kytketään vähitellen kaukolämpöverkkoon. Lisäksi ympäristöaktivistit saavat runsaasti palstatilaa mediassa. Kuten aikaisemmassa AN-artikkelissa mainittiin, Färseareet suunnittelee tuuli-, vesi- ja vetyenergian osuuden lisäämistä. Alueella on myös käynnistetty hankkeita, jotka liittyvät muun muassa aaltoenergian hyödyntämiseen, mutta sellainen vie oman aikansa, eikä myöskään öljynkulutusta meriolosuhteissa pystytä vähentämään käden käänteessä.

Ympäristötaustaa

Färseareet ei ole mikään ympäristön- ja luonnonsuojelun veteraani. Ensimmäinen jätteenpolttolaitos avattiin vasta 1980-luvulla kuntien yhteishankkeena. Sitä ennen jätteet upotettiin mereen. Joka kunnassa oli ramppi, jota pitkin autot pystyivät peruuttamaan aivan rantaan ja kippaamaan tai lapiioimaan jätteet suoraan mereen. Monet luonnon-

JÁKUP MAGNUSSEN

kauniit alueet olivat sotkuisia ja haisevia. Pääkaupunkiin Tórshavniin rakennettiin vuonna 1987 energialaitos ja jätepolttolaitos, ja vuosien saatossa laitoksia on parannettu. Alun perin kummassakin pelkästään poltettiin sekajätettä, mutta nyt niissä toimii jätteiden kierrätys ja lajittelu ja niihin on asennettu tehokkaat hiilidioksidisuodattimet.

Färösaarelaiset itse katsovat olevansa 10 vuotta lähimpiä naapureitaan jäljessä, mitä on joskus saatettu käyttää verukkeena. Ympäristöasioissa se ei ole enää mahdollista, mikäli ylipäättään aiotaan pysyä muun maailman mukana.

Vuoden mittaan on puhuttu hiilidioksidikiintiöiden ostamisesta muista maista ja hiilidioksidihyvityksestä kehitysmaahankkeiden yhteydessä. Sekään ei saa olla veruke olla toimimatta ja ajattelema luovasti. Sen vuoksi saatteakin olla välttämätöntä toteuttaa maakuntahallituksen idea tutkimuspuistosta ja tutkimusyhteistyöstä muiden maiden kanssa. Färösaaret ei ole mukana EU:ssa, ja vaikka se tekeekin EU:n kanssa yhteistyötä useilla eri alueilla, yhteisön varat ja organisaatiot eivät ole vapaasti sen ulottuvilla.

Mitä Kioton jälkeen?

Päätettyään Kioton sopimuksen allekirjoittamisesta hallituksen enemmistö on todennut päätöksen tulevan maksamaan miljoonia kruunuja. Oletettavasti tämä merkitsee sitä, että viranomaisten on lähiluettava budjettiesitys uusin silmin ja muutettava taloudellisia painopisteitä. Yksi mahdollisuus saattaisi olla entistä vakavampi suhtautuminen ennalta ehkäiseviin toimiin. Kalansaaliiden väheneminen on säännöllisin väliajoin lamaannuttanut Färösaarten taloutta. Näin kävi viimeksi 1990-luvulla, jolloin Tanskan hallitus pelasti Färösa-

ret miljardien kruunujen suuruusella valtionlainalla. Asiantuntijoiden käsityksen mukaan poliitikot ja elinkeinoelämä eivät ole ryhtyneet tarpeellisiin toimiin kalakantojen hupenemisvaroituksista huolimatta. Holtittoman kalastuksen jälkipyykki tulee pestäväksi ennenkin tai myöhemmin.

Tiukat kalastussäännöt edistäisivät taatusti kalakantojen säilymistä ja niin ollen myös taloudellista vakautta. On myös mietittävä, miten budjettiin varat määrärahat käytetään. Nykytilanteessa voisi esimerkiksi isot rakennushankkeet jättää odottamaan aikaa pa-

rempaa – vaikkapa sitä, että Färösaarten aluevesiltä löydetään öljyä. Öljy-yhtiö BP on nimittäin ilmoittanut aloittavansa Färösaarten kuudennen öljyn koeporaukset lokakuun puolivälissä.

Färösaarten BKT on noin 11 miljardia Tanskan kruunua (noin 1,475 miljardia euroa) ja asukasluku noin 48 000 henkeä. ■

Tuulivoiman osuus Suomen energiantuotannosta on minimaalisen pieni. Paine tuulivoiman tuotannon reippaaseen lisäämiseen on kasvanut nopeasti. Ilmastonmuutos pakottaa Suomea muutenkin kääntämään katsetta kohti kotimaisia uusiutuvia energialähteitä.

Tuulivoiman kääpiö pohtii muutosta

MARKKU HEIKKILÄ

Suomen sähkönkulutuksesta tuotetaan tuulivoimalla vain pari prosentin kymmenystä. Tuulivoimaloiden kapasiteetti on noin sata megawattia, eikä uusia mastoja ole kovin paljon rakenteilla. Näillä lukemilla Suomi jää aivan lähtöviivoille vertailussa Ruotsin, Norjan ja etenkin Tanskan kanssa.

Sääoloista asia ei ole kiinni, sillä tuulta kyllä riittää siinä missä pohjoismaisille naapureillekin. Kyse on ollut tahdosta, mikä puolestaan on heijastunut tukipolitiikkaan. Tuulivoima on nähty näpertelynä, ja koska sen tuottamista ei

menkertaistamisen” seuraavan kymmenen vuoden aikana. Tiilikainen oli samoilla linjoilla: hän puhui 2000–3000 megawatin tuulivoimakapasiteetista vuoteen 2020 mennessä. Tämä vastaisi tehoiltaan jo paria ydinvoimalaa.

Nämä ovat silti vasta puheita. Tuulivoiman tiellä olevien sähkön hintapolitiikan esteiden purkamisen olisi ollut mahdollista kirjata tavoitteeksi kevään hallitusneuvotteluissa, mutta hallitusohjelmasta ei sellaista löydy. Käytännön toimet tuulivoiman merkittäväksi edistämiseksi siis yhä puuttuvat.

Silti näkyvillä on, että tuulivoiman ja muiden uusiutuvien energialähteiden käyttöä on lisättävä tuntuvasti. Nyt noin neljännes Suomen kulutuksesta tulee uusiutuvasta energiasta. Tulevaisuudessa osuuden pitäisi olla ainakin kolmannes. Euroopan unionilta odotetaan vuoden loppuun mennessä entistä tiukempia uusiutuvaa energiaa koskevia tavoitteita.

Metsillä on liikaa käyttäjiä

Siinä kuviossa tuulivoiman lisääminen voi olla helpoin osaratkaisua. Muut kei-

Etenkin Pohjanlahden rannikolle on suunniteltu tuulivoimapuistoja, jotka moninkertaistaisivat nykyisen tuotannon. Niiden rakentamisen edellytyksenä on tukipolitiikan muutos, ja sellainen alkaa olla näköpiirissä.

ole tuettu, kannattavuus on jäänyt heikoksi ja määrä pieneksi.

Tämä tilanne saattaa muuttua jo nopeasti. Etenkin Pohjanlahden rannikolle on suunniteltu tuulivoimapuistoja, jotka moninkertaistaisivat nykyisen tuotannon. Niiden rakentamisen edellytyksenä on tukipolitiikan muutos, ja sellainen alkaa olla näköpiirissä.

Suomen ympäristöministeri vaihtui syyskuun lopussa, kun keskustan varapuheenjohtaja Paula Lehtomäki jäi äitiyslomalle ja häntä tuuraamaan arviolta puoleksi vuodeksi tuli Kimmo Tiilikainen. Molemmat heistä jakelivat lähtö- ja tulohaastatteluisaan vankkoja lausuntoja tuulivoiman lisäämisen puolesta.

Lehtomäki asetti tavoitteeksi tuulivoimaloiden kapasiteetin ”monikym-

not ovat vaikeampia. Todennäköistä on myös biomassan käytön lisääminen, mutta puulla on monia muitakin ottajia.

Viidennes Suomen metsäteollisuuden puuraaka-aineesta on viime vuosiina tullut Venäjältä. Nyt Venäjä on nostamassa puun vientitulleja siten, että hinta tulee suomalaisostajille aivan liian kalliiksi. Suomi on koettanut vaikuttaa Venäjän päätökseen niin kahdenvälisissä neuvotteluissa kuin EU:n ja WTO:n kautta, mutta toistaiseksi tuloksetta. Jos tullipäätös pysyy, sama puumäärä on saatava kotimaasta tai sitten tehtaita on suljettava.

Suomessa puun hakkuumääriä voidaan jonkin verran lisätä, mutta silloin puun energiakäytön lisääminen on vai-

keampaa. Lisäksi metsien suojelun ja talouskäytön välillä on jo nyt ollut isoja ristiriitoja, viime ajat etenkin Lapin pohjoisosissa. Siellä on törmätty myös matkailun ja hakkuiden ristiriitaan, kun turisteille pitäisi näyttää koskemattonta luontoa eikä revittyjä kantoja.

Tämän metsiä koskevan palapelin ratkaisu on yksi lähivuosien isoista haasteista.

Toisenlainen ongelma on biopolttoaineissa, joiden käyttö Suomessa on ollut hyvin vähäistä. Nyt määrää olisi lisättävä jo EU:n päätösten myötä. Mutta Suomen pohjoisilta pelloilta biopolttoaineen raaka-aineen saaminen taloudel-

ta, joissa olisi mahdollista rakentaa uusia voimaloita. Ongelmana on, että ne edellyttäisivät tekoaltaita, eikä kumpakaan voi rakentaa ilman suojelulakien purkamista.

Toisesta eli Itä-Lapissa sijaitsevasta Vuotoksen altaasta on väitelty jo puoli vuosisataa. Rakentamispäätöksiä on tullut ja mennyt ja asia on käynyt läpi kaikki mahdolliset oikeusasteet EU:ta myöten. Oulun lähellä oleva Kollajan allas on pienempi ja vähemmän kiistelty kohde, mutta senkin rakentamisen estää voimassa oleva suojelulaki.

Nämä tekoaltaat eivät Suomen sähköntuotantoon kovin suurilla vaikuttaisi,

man puoltajien argumentti on, ettei ydinvoima tuota kasvihuonepäästöjä. Ydinvoiman vastustajat taas sanovat, että samoilla rahasummilla voitaisiin energian säästämisen ja uusiutuvan energian hyväksi tehdä ihmeitä.

Yhtä uutta ydinvoimalaa parhaillaan rakennetaan, kaksi muuta lupahakemusta on valmisteilla. Nyt on ryhdytty etsimään myös aivan uusia sijaintipaikkoja mahdolliselle uudelle ydinvoimalalle. Paikkoja on kartoitettu etenkin Pohjanlahden ja Perämeren rannikolla, ja eräät näistä sijaintivaihtoehdoista olisivat jo kohtalaisen lähellä Ruotsia.

Uusien hakemusten kannalta ongelmana on, että Olkiluodossa Suomen viidennen ydinvoimalan rakennustyöt ovat pahan kerran eli ainakin kaksi vuotta aikataulusta jäljessä ja työmaalta kantaanuu koko ajan vaikeuksista kertovia uutisia. On myös nousemassa kiista siitä, kuka oikein korvaa myöhästymisestä aiheutuvat valtavat kustannukset: ranskalainen valmistaja, suomalainen tilaaja – vai suomalainen kuluttaja.

Katse jo vuoteen 2050

Ilmastonmuutos ja sen uhkakuvat ovat kuluvan vuoden aikana tulleet räjähtämällä suomalaisen keskusteluun ja suomalaiseen tajuntaan. Poliitikot ja talouselämän johtajat puhuvat toinen toisensa jälkeen tarpeesta vastata ilmastohaasteeseen. Veropoliittikkaa muutetaan, kulutusta yritetään ohjalla säästävämpään suuntaan. Kovin paljon tulokset eivät vielä käytännössä näy: tilastot osoittavat suomalaisten tahtovan ko-

ko ajan suurempia autoja, ja erityisesti nousussa on ollut paljon kuluttavien katusuureiden myyntiä. Esimerkiksi vähäpäästöisten dieselautojen hankkimista ei vielä millään tavalla kannusteta verojen tai maksujen avulla. Monet muutkin käytännön keinot ovat vasta puheissa. Tietulleja ei missään vielä ole.

Suomen ilmastopolitiikka on viime ajat pitkälti ollut reagoitua Kioton sopimuksen vaatimuksiin ja EU:n linjauksiin. Omia itsenäisiä tavoitteita on mietitty vähemmän.

Kun uusi porvarihallitus keväällä aloitti, sen ohjelmassa ilmasto oli näkyvästi esillä. Käytännössä tämä on näkynyt siinä, että hallitus nimesi itselleen erityisen ilmastopoliittisen asiantuntijan, vihreiden nuoren kansanedustajan Oras Tynkkysen. Syksyllä hänelle annettiin vielä lisää tehtäviä.

Hallitus valmistelee virkamiestyönä ilmasto- ja energiastrategiaa, joka ulottuisi vuoteen 2020 asti. Tynkkysen vetämän työryhmän urakkana on laatia selonteko, jossa ilmastonmuutosta Suomen kannalta mietittäisiin aina vuoteen 2050 katsoen. Siinä on määrä muun muassa pohtia keinoja pudottaa päästöt noin viidesosaan nykyisestä. Tällainen tavoitteenasettelu on uutta Suomessa.

Näin ollen ilmastopolitiikan tiukentamiseen valmistaudutaan monella suunnalla. Varsinaisia uusia ratkaisuja tai poliittisia linjauksia ei vielä ole paljon nähty, mutta niiden aika voi olla jo pian. ■

Haluatko Analys Nordenin tilaajaksi?

Voit tilata verkkojulkaisun ilmaiseksi sivustolta www.norden.org.

Tilaussivun tarkka osoite: www.norden.org/tilmeiding/sk/index.asp

Voit myös ottaa yhteyttä Analys Nordenin toimittajaan Mats Holmströmiin lähettämällä yhteystietosi sähköpostitse osoitteeseen maho@norden.org tai tekstiviestitse numeron +45 21 71 71 53.

lisesti kannattavalla tavalla on vaikeaa, eikä tuonin kasvattamista ole nähty kovin mielekkääksi.

Asiaa on entisestään hämmentänyt tuore keskustelu, jonka mukaan biopolttoaineen tuottaminen kokonaisuutena itse asiassa lisää kasvihuonekaasujen päästöjä eikä suinkaan vähennä niitä.

Tekoaltaat heiluttavat hallitusta

Vesivoima olisi saasteeton ratkaisu, mutta siinäkin ei ilman riitoja voi tehdä muuta kuin parantaa olemassa olevien voimaloiden tehoa. Esillä on ollut vain kaksi pohjoissuomalaista kohdet-

mutta poliittista vaikutusta niillä on senkin edestä. Rakentamispäätös voi hajottaa koko hallituksen. Vihreiden ehto hallitukseen tulolle oli, ettei näitä altaita rakenneta, ja sellaisen lupauksen he ymmärtävät saaneensa. Muiden puolueiden rivit ovat asiassa hajallaan. Oikeusministerin paikka on kuitenkin vihreillä, eikä siinä ministeriössä suojelulakien purkamista valmistella ilman hallituskriisiä.

Ydinvoimasuunnitelmia pitkin maata

Suomessa myös ydinvoima- ja ilmastokeskustelu kytkeytyvät yhteen. Ydinvoim-

”Ilmastopolitiikassa on koittanut tekojen aika”, ympäristöministeri Þórunn Sveinbjarnardóttir sanoo viitatessaan Islannin hallituksen tavoitteeseen, jonka mukaan kasvihuonekaasupäästöjä on vähennettävä 50–75 % vuoteen 2050 mennessä. Samalla hän myönsi maan suurteollisuudelle ensimmäiset hiilidioksidin päästöluvat.

Suurteollisuuden horros

Suurteollisuuden ei tarvitse maksaa päästökiiintiöstä muuta kuin mitättömän pieni käsittelymaksu, mutta tilanne muuttuneen lähiaikoina. Päästökiiintiöstä tulee vuosi vuodelta taatusti yhä arvokkaampia, ja ministerin edustama puolue on ilmoittanut, että teollisuus joutuu maksamaan niistä. Hiilidioksidipäästöjä koskevassa tuoreessa laissa ei ole lainkaan kiintiökauppaa säätelevää pykälää, mutta ei myöskään sitä kieltävää pykälää. Ministeri ei ole vielä laatinut lain täytäntöönpanon edellyttämää säännöstöä, ja suunnan odotetaan selkiytyvän säännöstön valmistuttua. Kokonaan toinen asia on, että päästökiiintiöiden ylityksille on oltava selkeä lainkohta – kaikki muu olisi harrastelijamaista.

Kaikkien aikojen vihreimmät vaalit

Toukokuussa pidetyt parlamenttivaalit olivat Islannin vihreimmät kautta aikojen. Tuntuu kuin kansalaiset olisivat yhtäkkiä heränneet pahasta unesta ja kiinnostuneet toden teolla ympäristöasiois-

ta. Poliittiselle näyttämölle ilmestyi myös uusi ympäristöpuolue, mutta se puhui suulla suuremmalla eikä saanut yhtään edustajaa yleiskäräjille. Kaikki puolueet kuitenkin tunnistivat etsikköaikansa ja tähdensivät ympäristöasioita – kukin tosin omalla tavallaan. Jotkut halusivat hyllyttää kaikki suurteollisuut-

Toukokuussa pidetyt parlamenttivaalit olivat Islannin vihreimmät kautta aikojen. Tuntuu kuin kansalaiset olisivat yhtäkkiä heränneet pahasta unesta ja kiinnostuneet toden teolla ympäristöasioista.

ta koskevat suunnitelmat toisten korostuessa metsittämistä ja viljelyä vastuksena ongelmaan kuin ongelmaan.

Kaikki puolueet halusivat ohjalla kansalaisten kulutustottumuksia ympäristöä säästävämpään suuntaan. Muun muassa vähemmän saastuttavien autojen hankkimisen ja käytön tuli niiden mielestä olla edullisempaa kuin vanhojen bensanahmijoiden pitäminen. Kaikki ilmoittivat myös toivovansa, että tutki-

musta vedyn ja metaanin polttoainekäytöstä lisättäisiin. Kukaan ei myöskään yrittänyt vastustaa sitä, että Islanti pitää kiinni kansainvälisistä velvoitteistaan hiilidioksidipäästöjen vähentämiseksi.

Vaaleja edeltävässä hallituksessa istuneet puolueet – itsenäisyyspuolue ja edistyspuolue – totesivat, että ympäris-

töä säästävän energian osuus on 70 prosenttia Islannin okonaisenergiinkulutuksesta, mikä oli niiden mielestä varsin tyydyttävää. Opposition mukaan Islannissa ei ole tehty juuri mitään päästöjen vähentämiseksi eikä maan pitäisi odottaa sen suhteen erityiskohtelua.

Tekojen aika

Ennen vaaleja suurimman oppositiopuolueen asemassa ollut kokoomusrintama

on nyt hallituksessa yhdessä itsenäisyyspuolueen kanssa, ja se sai muun muassa ympäristöministerin salkun. Tämä vaikuttaa väistämättä hallituksen priorisointeihin, mikä näkyy hallitusohjelmassa muun muassa toteamuksena, että hallitus pyrkii sisällyttämään ympäristönäkökulman entistä selkeämmin veropoliittikkaan.

Valtiovarainministeri pohtiikin parhaillaan mahdollisuuksia muuttaa ajoneuvoverotuksen perusteita niin, että vero määräytyisi ajoneuvon hiilidioksidipäästöjen eikä moottorin tilavuuden ja ajoneuvon painon mukaan.

Islannin presidentin tulevaisuudenvisiot eivät liity verotukseen, vaan ilman bensiiniä käyviin autoihin, minkä sähkö- ja etanoliautot mahdollistaisivat. Monet pitävät realistisena sitä, että islantilaiset ovat 15–20 vuoden kuluttua täysin riippumattomia bensiinistä ja dieselöljystä ajoneuvojen polttoaineena. Sähköhän on riittämiin, joten islantilaisilla ei pitäisi olla mitään hätää.

Islannin viranomaisetkin vaikuttavat haluavan siivota oman pesänsä ympä-

RAGNHILDUR SVERRISDÓTTIR

ristöpolitiikan alalla. Parempi myöhään kuin ei milloinkaan! Suurteollisuuden kehittämistä on priorisoitu poliittisesti, mikä johti siihen, että Islanti päätti ehdottaa Kioton pöytäkirjan erityissääntöä teollisista prosesseista johtuville päästöille. Monet valtiot velvoitettiin vähentämään päästöjään ja jotkut muut pysyttelemään entisissä rajoissa, mutta Islanti onnistui ajamaan läpi kohdan, jonka mukaan Islannin päästöjen määrä ei saa nousta sopimuskaudella yli 10:tä prosenttia. Me siis halusimme kohteliaimmin pyytää saada saastuttaa hui-

kan enemmän kuin muut, niin ettei suurteollisuuden kehittämistä tarvitsisi hidastaa. Kun alkoi näyttää siltä, että suurteollisuuden laajentamisen jatkaminen merkitsisi kaikkien kiintiöiden ylittämistä, jotkut ehdottivat, että suurteollisuus-

vät tulevaisuuden energianlähteitä. Konferenssissa keskusteltiin sähköautojen eduista ja haitoista, entistä paremmista akuista ja mahdollisuudesta ladata ne yöllä oman kodin edustalla. Vetyautoista on saatu erilaisia kokemuksia, ja

hänen horjuvaa näkemystään ilmasto-
politiikasta. Siinä tapauksessa on sanottava, että näkemykset horjuvat varsin monilla.

Kalastuslaivaston saastepäästöt ovat valtava ja rakkaisematon ongelma Atlantin saarelle, joka saa edelleenkin suuren osan tuloistaan kalastuksesta. Vaikka kaikki islantilaiset vaihtaisivat autonsa sähköautoihin ja lataisivat ne asuntonsa edustalla yöaikaan, on vaikea kuvitella kalastusalusten kiinnittyvän laituriiin ja työntävän töpselin pistorasiaan. Alusten hiilidioksidipäästöt ovat suuremmat kuin Islannin koko autokannan. Jos ongelmaan ei löydy kunnollista ratkaisua, islantilaisten on vaikea päästä tavoitteeseensa kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisestä 50–75 prosenttia seuraavien 43 vuoden aikana. ■

den laajentamiseen pyrkivät firmat saivat ostaa kiintiöitä muualta – ja jatkaa saastuttamista kotikentällä.

Menettelytapa on nyt muuttunut. ”Kukaan ei enää kysy, pitääkö ryhtyä toimiin, vaan nyt kysytään mihin toimiin on ryhdyttävä”, Islannin ympäristöministeri sanoi syyskuussa palattuaan YK:n ilmastopoliittisesta konferenssista. Kioton pöytäkirja on voimassa vuoteen 2012 saakka, ja islantilaiset suhtautuvat uuteen sopimusprosessiin selvästi aikaisempaa myönteisemmin.

Laiva- ja lentoliikenne

Vaalitaistelussa oli paljolti kyse suurteollisuuden päästöistä, mikä onkin ymmärrettävää, koska ulkomaiset suuryhtiöt suorastaan jonottavat päästäkseen rakentamaan Islantiin yhä uusia jättimäisiä alumiinitehtaita ja niiden tarvitsemia voimaloita. Islantilaiset ovat kuitenkin viime aikoina keskittyneet puhumaan lähes yksinomaan autoliikenteen päästöistä. Tämä on melkoinen mullistus maassa, jossa useimmat ajavat mieluiten isoilla, ärhäköillä maastureilla – myös kaupungissa. Ihmiset ovat tähän saakka pitäneet itseään ympäristöaktivisteina, mikäli jeeppi on ollut diesel-eikä bensakäyttöinen.

Syyskuun puolivälissä Reykjavikissa pidettiin iso konferenssi, jossa kotimaiset ja ulkomaiset asiantuntijat esitteli-

nyt käydään innokasta keskustelua siitä, onko etanoli käypä vaihtoehto. Joidenkin mielestä on, toisten mielestä taas on typerää ajatella sillä tavoin. Heidän mielestään sähköenergiaa tulisi käyttää sellaisenaan eikä tuhata energiaa etanolin tuotantoon. Asia ei ole yksinkertainen, mutta kaikilla on siitä jonkinlainen mielipide.

Lentoliikenteen päästöt tuntuvat unohtuneen kokonaan ilmastokeskustelussa. Suihkukoneiden päästöt joutuvat suoraan ylempiin ilmakehkeroksiin, minkä arvioidaan vahingoittavan ympäristöä neljä kertaa enemmän kuin sama määrä lähempänä maanpintaa. Tästä huolimatta Kioton pöytäkirjaan ei sisällytetty lentokoneiden päästöjä, ja selityksenä on mainittu, että olisi mahdollista päästä yksimielisyyteen päästökäintiöiden laskennasta, eli siitä laskeutanko ne lennon lähtö- vai saapumiseen kiintiöön. Siinä yhteydessä kukaan ei kuitenkaan tullut ajatelleeksi, että lentokoneet yleensä palaavat ennen pitkää lähtökentälleen, joten aikaa myöten ero olisi tasoittunut.

Useimmat eivät tunnuta juurikaan pohittavan, minkä verran eri puolille maailmaa kuljetettavat valtavat matkustaja- ja tavaramäärät saastuttavat, mutta Islannin presidentin Englantiin yksityiskoneella tekemä matka närkästytti kansalaisia. Matkan katsottiin kuvastavan

Analys Norden

- Syväluotaavia poliittisia analyysejä Pohjoismaiden poliittisista tapahtumista
- Ilmestyy kerran kuussa
- Yksi huolella valittu kirjoittaja kustakin Pohjoismaasta
- Verkkojulkaisu, joka on helposti myös tulostettavissa
- Ilmestyy skandinaavisilla kielillä, islanniksi ja suomeksi

Analys Norden on verkkojulkaisu, joka antaa laajan silmäyksen kunkin Pohjoismaan ajankohtaisiin poliittisiin aiheisiin. Huolella valitut kirjoittajat analysoivat tapahtumia ja niiden taustoja. Analys Norden ilmestyy kerran kuussa. Julkaisu on tarkoitettu sinulle, joka haluat syvällisemmän katsauksen Pohjoismaiden politiikkaan www.norden.org-sivustolla julkaistavien uutisten lisäksi.

Suurkäräjillä on tänä syksynä edessään ensimmäinen ilmastokoetus, jossa poliitikkojen on joko osoitettava halukkuutensa konkreettisiin toimiin Norjan kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi tai todettava tyytyvänsä tiukkojen tavoitteiden asettamiseen. Kynnököt uskovat suurkäräjien tekevän samoin kuin hallitus viime keväänä eli lykkäävän hankalien päätösten tekemistä. Toisaalta ilmastomuutos etenee nyt sellaista vauhtia, että radikaalille politiikalle on tilausta.

Yhteinen ilmastopanostus

Vuonna 1986 sattuneen Tšernobylin onnettomuuden jälkeen Norjan yli pyyhkäisi eräänlainen ympäristöherätysliike. Se huipentui kolme vuotta myöhemmin suurkäräjävaalitaistelussa, jolloin puolueet kisailivat siitä, kuka pystyi vähentämään kasvihuonekaasupäästöjä eniten. Aalto vetäytyi kuitenkin takaisin, ja 1990-luvun lopulla sekä Tšernobyli että vuoden 1989 lupaukset oli unohdettu. Norjan kasvihuonekaasupäästöt sen kuin kasvoivat, ja keskustelu kestävästä kehityksestä tyrehtyi lähes kokonaan.

Suuri ilmastohuujoustarina on toistunut useaan otteeseen tämän vuoden keväällä ja kesällä. Puolueet kilpailivat tänäkin keväänä aivan vuoden 1989 malliin siitä, kuka lupaa suurimpia päästövähenyksiä. Tosin pääministeri Jens Stoltenberg vihelsi kilpailun tavallaan poikki asettamalla yllättäen työväenpuolueen puoluekokouksessa kannattamaan täydellistä päästöttömyyttä vuoteen 2050 ja 30 prosentin vähennyttä vuoteen 2020 mennessä. Vain muutama kuukausi ennen puoluekokousta hän oli sätinyt omaa ympäristöministeriään siitä, että tämä kannatti pienempiä päästörajoituksia kuin pääministerin ehdotuksessa nyt esitetään.

Pääministerin puoluekokouksessa esittämät tavoitteet olivat niin kunnianhimoisia, ettei yksikään puolue tohtinut tehdä parempaa tarjousta, eikä kukaan toisaalta tyytynyt vähempäänkään. Jo pa aikoinaan Kioton sopimuksen allekirjoittamista vastustanut edistyspuolue tuki pääministerin suunnitelmia päästöjen rajoittamiseksi.

Kustannustehokasta ilmastopolitiikkaa

Ympäristöliike näki puolueiden liikuttavan yksimielisyyden huonona merkinä – moni seikka viittasi siihen, että puolueet piiloutuivat tavoitteidensa taakse ja että niillä oli erilaiset käsitykset siitä, mitä Norjan kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen merkitsee. Jens Stoltenbergin suunnitelmaan on nimittäin laskettu mukaan muiden maiden hiilidioksidipäästöjen vähennykset. Norjan hiilidioksidineutraalius vuoteen 2050 men-

nessä tarkoittaa hänen suunnitelmansa sitä, että Norja voi jatkaa hiilidioksidipäästöjä ilmakehään, kunhan vain maksamme siitä, että jokin muu maa vähentää päästöjään saman verran.

Tämä on kustannustehokasta ilmastopolitiikkaa ja osa teoriaa, jonka mukaan päästöjä tulee vähentää siellä, missä se on edullisinta. Lähtötilanteesta tämä tarkoittaa käytännössä kolmatta maailmaa eikä Norjaa. Jens Stoltenbergiltä ei saa konkreettista vastausta siihen, kuinka paljon Norjan tulisi vähentää omia päästöjään. Hän antaa ymmärtää, että hinta ratkaisee – vasta kun päästöjen vähentämisen kustannukset saadaan meillä yhtä alhaisiksi kuin esimerkiksi Kiinassa, tulee päästöjä ryhtyä vähentämään täällä.

Ympäristöliike ei kiistä kustannustehokkuuden perusteluita, mutta korostaa, että kaikkien rikkaiden maiden tulisi toimia myös esimerkkinä ja esikuvana. Liike syyttää pääministeriä ja edistyspuoluetta politiikasta, jolla rikas Norja ottaa itselleen vapautuksen epämiellyttävistä kansallisista ilmastotoimista. Epäily siitä, että koko hallitus valitsee saman helpon tien, vahvistui sen jättäessä kesälomien alla suurkäräjille niin sanotun ilmastoesityksensä. Siihen oli kirjattu kaikki tavoitteet, mutta varsinaiset toimet Norjan hiilidioksidipäästöjen vähentämiseksi olivat laskettavissa yhden käden sormin. Sosialistisen vasemmistopuolueen (SV) puheenjohtaja Kristin Halvorsen myönsi heti kättelyssä, että ilmastoesitys, jota hän itse oli ollut työstämässä, ei ollut riittävän velvoittava ja että varsinkin pian tarvittaisiin tehokkaampia toimia ilmastomuutoksen hillitsemiseksi.

Yhdessä muiden hallituksessa istuvien puoluetovereidensa kanssa hän tiedotti suurelle yleisölle mahdollisimman laajasti eri puolueita edustavien ministerien välisestä köydenvedosta. SV ja keskusta olivat yrittäneet painostaa työväenpuoluetta hyväksymään erilaisia toimenpiteitä, mutta ne olivat iskeneet päänsä seinään. SV ja keskusta esittivät muun muassa tietulleja autoliikenteen rajoittamiseksi, mutta työväenpuolue piti tiukasti kiinni siitä, että tietullit ja erilaiset ruuhkamaksut ovat paikallis-

ASLAK BONDE

ten viranomaisten asia. Työväenpuolue, Høyre ja edistyspuolue vastustavat kaikissa isoissa kaupungeissa ruuhkamaksuja – eikä niistä näin ollen tule mitään.

Politiittinen ilmapiiri muuttunut

Ilmastopolitiikka selittää osaltaan SV:n tämän syksyn paikallisvaaleissa puoliintuneen kannatuksen. Vaikka SV onkin työväenpuolueeseen verrattuna varsin rivakka, se harjoittaa kuitenkin ilmastopolitiikkaa, jonka tavoitteet ovat huomattavasti kunnianhimoisempia kuin itse toimenpiteet. Sellainen vahingoittaa puoluetta, joka on aina ollut ilmasto- ja ympäristökysymyksissä puolueista radikaalein.

SV:n hallituksessa olo houkuttelee oppositiopuolueita kaappaamaan itselleen sen aseman ympäristönsuojelua kannattavien äänestäjien ykkösvaihtoehtona. Erylisesti poliittiseen keskustaan sijoittuvat Venstre ja kristillinen kansanpuolue pitävät itseään SV:n mantteliperijänä ilmasto- ja ympäristöasioissa. Ne saavat myöhemmin syksyllä mahdollisuuden näyttää kyntensä, kun suurkäräjät ryhtyy käsittelemään hallituksen ilmastoesitystä. Yleensä käsitteily on mielenkiinnontonta, sillä hallituksella on suurkäräjien enemmistö takanaan, eikä sen niin ollen tarvitse piitata oppositiopuolueiden ehdotuksista. Kokemuksen mukaan suurkäräjien hallituspuolueilla ei myöskään ole neuvotteluväriä asioissa, joista hallituksen sisällä on kiistelty moneen otteeseen – kuten ilmastopolitiikasta.

Parlamentissa voi kuitenkin sattua ja tapahtua syksyn mittaan – jo siitäkin syystä, että ulkomaailman paine on ko-

va. Toisin kuin 1980-luvulla, jolloin sattuivat yksi ydinvoimalaonnettomuus ja sen jälkeen ei mitään, ”onnettomuuksia” tapahtuu nykyään kaiken aikaa. Jäätiköillä toimivat oppaat ja matkailualan edustajat varoittivat kesällä jäätiköiden sulavan oletettua nopeammin, ja pari kuukautta sitten saimme tietää pohjoisen napajäätikön mahdollisesti katoavan kymmeniä vuosia aikaisemmin kuin tutkijat ovat pahimmissa skenaarioissaan arvioineet.

Nyt jos koskaan voi saada äänestäjät kannattamaan ensi näkemältä epämiellyttäviä toimia. ”Ilmastouhka” näyttää muodostuvan yhtä vaaralliseksi kuin Neuvostoliiton ja ydinaseiden uhka aikoinaan.

Poliittisen ilmapiirin muutokset lievästi sanottuna isoja, että SV ja keskustapuolue arvelevat voivansa tehdä ”parempia” kompromisseja työväenpuolueen kanssa kuin keväällä oli mahdollista. Asiaan vaikuttaa myös työväenpuolueen sisäinen erimielisyys – puolueessa on nimittäin vahvoja voimia, jotka ovat yhtä kärsimättömiä kuin SV ja keskustapuolue. Kaiken kukkuraksi Høyre-puolue tutkailee mahdollisuuksia työväenpuolueen ilmastopolitiikkaa offensiivisempaan toimintaan, mikä tuskin ilahduttaa työväenpuoluetta.

Offensiivisuus hakusalla

”Offensiivisempi” on hankala sana. Ei ole nimittäin mitään syytä uskoa, että suurkäräjät toimisi hallitusta offensiivisemmin Norjan hiilidioksidipäästöjen rajoittamiseksi. Mahdolliset muutokset tapahtunevat toimenpidepuolella. Niitä koskeva keskustelu harottaa eri suuntiin: Ennen kaikkea keskustellaan siitä, vähennetäänkö päästöjä Norjassa vai jossakin muualla. Kansallisella tasolla kysytään, kenen pitää vähentää päästöjä – kuluttajien vaiko teollisuuden. Kun tästä sitten on keskusteltu, siirrytään vaikeampiin asioihin, eli siihen mitkä toimet ovat tehokkaimpia ja mihin rahat on järkevintä sijoittaa.

Esimerkkinä mainittakoon porauslaittojen sähköistäminen: Jokaisella öljyn- ja kaasunporauslautalla on hiilidioksidia ilmakehään syöksevä pieni kaasuvoimala. Sähkökaapeleiden vetämi-

nen porauslaittoille vähentäisi päästöjä huomattavasti. Mutta onko se sen arvoista? Asia jakaa sekä ympäristöliikkeen että poliittisten toimijoiden mielenpiteitä.

Poliitikkojen mieluisin ehdotus sekä teollisuudelle että kuluttajille on uuden teknologian käyttöönotto. Kaasuvoimain tulee asentaa puhdistimet, autojen tulee käyttää vähemmän ja mielellään vaihtoehtoista polttoainetta ja on siirryttävä nopeisiin juniin. Harva poliitikko kuitenkaan ottaa kantaa siihen, mitä tehdään siihen saakka, että nopeat junat alkavat kulkea ja uusi teknologia pelastaa meidät. Autoilua ei voi tehdä nykyistä kalliimmaksi, koska auto on monille välttämätön. Teollisuus ei voi kasvattaa kustannuksiaan, koska ulkomaiset kilpailijatkaan eivät tee niin, ja lentäminen – se on norjalaista aluepolitiikkaa.

Ratkaisu on luonnollisesti kansainvälisissä sopimuksissa, jotka varmistavat sen, että kuluttajat ja teollisuus ryhtyvät kaikissa maissa voimatoimiin ilmastomuutoksen hidastamiseksi. Norja esitteli vuosi sitten Ranskan kanssa aloitteen kansainvälisestä lentomaksusta. YK:n aiemmin tänä syksynä pidetyssä niin sanotussa korkean tason ilmastokokouksessa Stoltenberg pyrki aktiivisesti sitouttamaan muut maat kansainvälisiin ilmastopuoliin ja jopa tiukentamaan niitä. Stoltenbergin kansainvälinen toiminta noudattelee hänen kansallista linjaansa. Ensin on asetettava tavoitteet, ja sen jälkeen poliitikkojen on hyödynnettävä kansainvälisiä tavoitteita omissa maissa käytävässä keskustelussa. Yksi peruskysymyksistä on houkuttella uusia maita mukaan tähän työhön.

Stoltenberg on tehnyt selväksi, että rikkaiden maiden on maksettava päästöjen vähentämisestä köyhiä maita enemmän. Norjan näkemys on, ettei Kiinan ja Intian tapaisia maita voi kieltää kohottamasta elintasoaan, mutta että koko maailman on tuettava taloudellisesti ja teknologisesti uusien maiden talouskasvua kestävä kehityksen suuntaan. ■

